

Я завжди був нормальною людиною. Радше меланхоліком, ніж флегматиком. Рацію в мені явно переважало, поки не зустрів свою майбутню дружину. Тоді на деякий час взяло гору емоцію, а тепер вже не знаю. Зрештою, дружина в мене розумна й красива, упадальників біля неї не бракувало, і якби зі мною щось не так, то вона вибрала б не мене.

Спадковість у мене теж добра, психів у роду не було. Вчився в університеті, ходив на байдарках, навіть маю спортивний розряд. Кінчав аспірантуру, захистив дисертацію. Хобі у мене музика, література, у дитинстві збирав марки. Словом, все адекватно, а оце раптом, на зламі століть, відчув дискомфорт, кривля поїхала, звернувся до психіатра, але відхилень психіки він не знайшов. Втім, це така тонка матерія, досконалої апаратури на це нема. Сон у мене нормальний, руки не сіпаються, тільки відчуваю якийсь неспокій, ніби якісь фантомні болі душі.

Почалося це з того, що я раптом захотів на Канари. Не тому, що курорт, океан, екзотика. А тому, що вичитав у одному журналі, що там десь високо в горах, у вічно-зелених нетрях є плем'я, яке не говорить між собою, а пересвистується. І я подумав — от якби й у нас не говорили, а пересвистувались. Бо стільки вже наговорено, до цілковитої втрати смислу. Та ще й якоюсь мовою недолюдською, сурогатом української і російської, мішанкою, плебейським сленгом, спадком рабського духу і недолугих понять, від чого на обличчі суспільства лежить знак дебілізму, — а при чому ж тут я?

Якби такою мовою спілкувалися люмпени чи бомжі, а то ж по всій вертикалі, починаючи з президента. А він же гарант Конституції, то що ж він мені гарантує? Краще б уже пересвистувались у тому його кабінеті, то не було б і «касетного скандалу», а був би художній свист.

Я розумію, це втома. Сприймати все треба спокійніше. Фах у мене сучасний, абстрагований від ідіотської дійсності, я можу говорити виключно мовою комп'ютерних програм. Правда, мріяв піти в науку, але інститут змізернів, кадри розлетілись по світу, я залишився з принципу, все ж таки це моя країна, я тут виріс, я тут живу, я не хочу в Силіконову долину, я не хочу в найкращі комп'ютерні центри Європи, я хочу жити і працювати тут. І не абияк жити, а жити добре, достойно. Абияк жили мої батьки, і батьки моїх батьків, і всі гарні порядні люди у цій частині світу завжди мусили жити абияк, задурені черговою владою, черговим режимом. Набридло. Абияк жити я більше не хочу.

Працюю у комерційно успішній фірмі, роботи, правда, багато, але платять пристойно. Маю від фірми добрий транспортний засіб, майже нового білого «Опеля» — мотатися у справах фірми, бо на своїй, ще радянській, тачці не наїздишся, завжди летить якась деталь. На ніч ставлю у дворі проти вікон, він на сигналізації, не вкра-

дуть, можна кудись поїхати у вихідні. Моя дружина гарно вписується в дизайн іномарки, правда, її трохи драгує, що цей «Опель» розмальований емблемою фірми, так що ми їдемо і водночас її рекламуємо. Але що вдієш, реклам тепер більше, як дорожніх знаків, то колись був Ленін на кожному перехресті, а тепер тампакси й снікерси, шоколад «Корона» і презервативи «Дюрекс». Рекламні щити, білборди, мигтючі літери світлових реклам: «Дихай вільно, живи мобільно!» — а чому й ні?

Ми їздимо на природу, в Гідропарк, за місто, але я нікуди не можу поїхати від себе. З острахом дивлюсь на дружину — вона нічого не помічає? Часом вона зітхає, цілує мене в лоб, — і що б я робив, якби не така дружина? Син, правда, вже матюкається, він ходить у дитячий садок, йому шість років. Ну, це в нього від Борьки, це пройде, переросте. Борька у них лідер, за кожним словом — «блін», «круто». Ну, і мій теж. Не можу ж я йому заборонити дружити з Борькою, хоча варто було б, бо вже малі дівчатка на нього скаржаться, він підглядає за ними в туалеті, а одній навіть показав свій ще зовсім не переконливий пістолет.

Дружина моя зривається і часом його лупцює, а потім плаче, я їх обох жалію, я мужчина, я не повинен зриватись, але іноді мені здається, що колись я вийду з дому через вікно, і більше мене ніхто ніде не побачить. Вночі вона питає: — Це у нас секс чи любов? — Я мовчу, я не знаю, у мене це завжди було разом, тепер це чомусь окремо, боюся, що перемкне, а я люблю, коли в жінки щасливі очі, а вона тепер така роздратована, і ми одне одного не впізнаємо.

Теща дивиться на мене перелякано, вона боїться, що у нас розвалиться сім'я, і я піду наліво або зіп'юся. Ні те, ні інше мені не загрожує, я не жлоб, теща вдячно киває і варить нам смачні селянські обіди з наших міських інгредієнтів. Вона вдова, з переселенської зони, у неї

тепер немає нікого, крім нас, і я дуже боюся, що вона помітить, що зі мною щось не гаразд.

Між іншим, з нею теж щось не гаразд. Наслухавшись новин з радіоточки на кухні, вона починає таке щось вигукувати, хоче з кимсь поділитися, не може переварити цей інформаційний коктейль і просто кричить: «Та що ж це робиться?!» Дружина просить: «Мамо, не слухайте радіо, я його викину!» Дала їй читати «Консуело» Жорж Санд — на кілька днів заспокоїлась. Потім знову послухала про «таращанське тіло» і почала кричати.

Я її розумію, справді можна збожеволіти. Третій місяць тягають те «таращанське тіло», то кажуть, що воно може бути сином Лесі Гонгадзе, то не може. Та обезуміла з горя жінка вже од вітру хитається, а вони її мордують, все беруть кров на ДНК, але не визнають потерпілою стороною, бо не певні, що труп умер насильницькою смертю, і взагалі, чий це труп, бо він без голови, і вже ніхто не розуміє, як це можна було до такого дійти, щоб таке терпіти?!

Потім виявляється, що у нас не президент, а директор заводу, що він не може не матюкатися, бо він звик. То чого ж я хочу від свого маленького сина — він теж звик. І Борька звик. Тільки я, лох, очкарик, ніяк не звикну. Мені колега каже: «Ну, ти, блін, дайош». А я кажу: «Нормально», — і відчуваю, що не нормально, і хтось із нас божевільний, вони чи я.

Дружина моя філолог, працює в академічному інституті. У них то скорочення, то їм не платять по кілька місяців, то здають вестибюль в оренду під якусь барачолку, — спочатку все це її обурювало і вона вибухала, тепер замкнулася і страждає в собі. Дисертація не дописана, науковий керівник поїхав у Буркіна-Фасо. Але я працюю, сім'ю утримую непогано, міг би, звичайно, краще, але я не продвинутий, фантазія моя не сягає далі

належного заробітку за належний труд. На роботі мене поважають, колектив нічого, спершу дивилися скося — думали, що я націоналіст, — у нас же так, якщо говориш українською, то вже й націоналіст. А потім звикли, де-хто й сам би вже перейшов, але ж це мало не акт громадянської мужності, як було за радянських часів, так і тепер.

Ціни підскакують як скажені. У Верховній Раді бедлам. Одного нардепа судять в Америці. Другий сидить у в'язниці в Ганновері. Третім цікавиться Інтерпол. Приїхав Сорос, каже, що Україна у світі має дуже погану репутацію, а до чого тут Україна, нам же її підмінили, а куди ж ми дивилися, так нам і треба! — я не помітив, що говорю сам з собою. Теща дивиться на мене з жахом, боїться грюкнути ополоником, я читаю газети, знову ж таки про «таращанське тіло» і «касетний скандал», і починаю розуміти, чому теща кричить. Вона хоче, щоб хтось її почув, зрозумів, що так далі не можна, — я її чую, розумію, але що ж я можу вдіяти? Це останнє діло, коли мужчина нічого не може вдіяти, у нас всі мужчини нічого не можуть вдіяти, я боюся, що моя дружина стане феміністкою і пошле мене на фіг.

Вночі ми вже навіть не заходжуємося любитись, у мене комплекс, що я ж нічого не можу змінити, ні на що вплинути, то чого ж обнімати жінку, вона ж бачить, що я ніхто. Правда, коли в неділю виспишся і вранці виринаєш зі сну, і ще не тямиш, у яку реальність вертаєшся, обпалить тебе дотик до жінки, ми кохаємось до нестями, вона, може, уявляє собі когось іншого, о, як вона жагуче віддається йому! — і тоді цілий день у неї щасливі очі, і вона навіть не лупцює малого.

Я міг би бути тим іншим, я ревную її до нього, але я такий зашуганий, я мушу заробляти гроші, тепер жорстка конкуренція, не встигнеш — злетиш з конвеєра. Іноді почувуюся роботом, у якого механічне серце. Найбільше боюся приниження, цей страх мене теж принижує.

Мужчина повинен чутися переможцем, тоді він цікавий для жінки. А я в основному перемагаю себе.

Мужчини зникають як явище. Їхнє місце посіли круті — ерзац, замітник, гібрид гамадрила й Шварценегера. Словом, еволюція вспак.

Час хисткий і непевний. У нас тепер «перезмінка». Думали, що нове століття почнеться з круглої дати, з 2000 року, а виявляється, що з наступного, коли кризь нуль проклюнеться одиничка. Але це арифметика. Все одно вже цей чорний лебідь з трьома нулями завершує свій царственний круг. Хоча, може, це й не лебідь, а Вселенський Змій з хвостом, звинутим у три нулі — символ страшний, космогонічний, не треба б людству наклика-ти його на себе.

Відверто кажучи, я навіть зрадів цій пролонгації. Якось треба зібратися з духом, налаштуватись морально — все ж таки це Міленіум, дуже високий поріг. Інші покоління жили й не переходили такий Рубікон. А нам випало перейти. Нам судилося жити ще в одному столітті, Господи, в тисячолітті! Яке воно буде? Які ми будемо? Як зустрінемо таку грандіозну дату — новий 2001 рік?

2000-й ми зустріли пристойно. Один сусід стрибнув з восьмого поверху. Одна знайома втонула у ванні. В Росії прийшов новий президент і почав нову чеченську війну. У нас прийшов нетиповий Прем'єр-міністр і заходився робити реформи. Щоправда, для цього довелося розгрібати такі авгієві стайні, розворушити такий гадючник, що в суспільстві уже зовсім немає чим дихати. Але народ у нас витривалий, привчений завжди терпіти щось в ім'я чогось, — головне, щоб не було гірше.

Діапазон гіршого у нас безмірний, так що межі терпіння практично нема. Поняття ж кращого співвіднесе-не з гіршим, отже, завжди є люффт для надії. Я особисто дуже надіюсь, що у новому столітті все буде інакше, і ми

будемо інакші, і не потягнемо за собою шлейф тих самих проблем. Бо я вже не так боюся нових найскладніших проблем, як тих самих, хронічних. Проблеми ж — як боже-вілля. Буйних ще можна вилікувати, а тихопомішані — то вже навик.

Як там у Гоголя в «Записках сумасшедшего»? «Год 2000 апреля 43 числа». Це ж коли тому самашедшому приверзлася така дата! А ось він уже й минає, цей такий нереальний тоді 2000-й рік.

Час неосяжний, коли він категорія Вічності. А звичайний наш час, повсякденний, мигтить-мигтить, його завжди не вистачає. Він летить, мов експрес, не встигнеш озирнутися, а ти вже вчорашній. Пролітаємо кризь події, підбиваємо підсумки на льоту. Скільки нас, людства, вже є на планеті? Мільярдів шість? І серед них українці, дивна-предивна нація, яка живе тут з правіку, а свою незалежну державу будує оце аж тепер.

Отже, за місяць до нової ери, — а це таки має бути нова ера, в історії людства досі так і було: нове тисячоліття — нова ера, — за місяць до нової ери повно всіляких прогнозів і передбачень. Астрологи радять, зорі віщують. В одній газеті жирним шрифтом на розворот: «Не залишайте на наступне століття те, що можна зробити в цьому!» А що вже можна зробити в цьому?

Докторську я не написав, і вже не напишу, кому вона тепер потрібна? Сина не зумів виховати. З дружиною проблеми.

Майбутнє щодня стає минулим. Війо.

1 грудня, дев'ята річниця референдуму, коли на руїнах імперії постала наша Незалежність. Синій птах з перебитими крилами, майже до смерті зацьований дво-головим орлом. Скільки тоді було радості, скільки надій, а тепер що? Мряка, туман, ожеледиця. Настрій на нулі, сезонна депресія.

І це ж треба, саме сьогодні Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Ну, світ як світ, у нього свої міжнародні дати. А от чому саме на цей день президент призначив Професійне свято працівників прокуратури, — це вже фрейдистський ляпсус. Бо що ж святкувати? Держава загрузає в корупції, резонансні злочини не розкриті, президент обмотаний «касетним скандалом», а історія з «таращанським тілом» — то взагалі ганьба на весь світ.

Третій місяць прокуратура ловить фантоми: то їй ввижався Гонгадзе у кав'ярні, то на сходах львівського банку, то у поїзді на Донецьк, — опитує сотні свідків, висуває всілякі версії. Тим часом тіло без голови два тижні пролежало у таращанському морзі, з автентичним ланцюжком і браслетом, потім щезло, потім знову з'явилося, вже у київському морзі, теща не дарма кричить, Едгар По такого б не придумав, а у них професійне свято.

Обростаєм абсурдом. Ядерну зброю віддали, державу розікрали, чекаємо інвестицій у свою економіку. Танки продаємо у Пакистан, гладильні дошки купуємо в Італії. Проводимо військові навчання, а влучаємо ракетою у власні Бровари. Криза енергетики, над Україною пронеслася стихія, позривало дахи, поломило дерева, дроти обледеніли, стовпи попадали, три тисячі населених пунктів сидять без електрики, а вони під цю лиху годину, проти зими, надумали закривати Чорнобильську атомну станцію. Хоча що вже там закривати? Перший блок давно вже закритий, другий згорів кілька років тому, четвертий — руїна під «саркофагом». А єдиний цей, третій, постійно на ремонті, він і зараз стоїть, то чи встигнуть відкрити, щоб було що закрити? Центрифуга ідіотизму, голова йде обертом.

— Не переймайся, — каже дружина. — Бо вони нас з ума зведуть.

Репродуктор на кухні бубонить і виспіває. Телевізор підморгує срібним більмом. Деренчить телефон. Дзумкотять комп'ютерні ігри. У сусідів ремонт, мозок просвердлює електродрель. Я вже весь підмінований тими дзвінками і звуками. Мегабайти моєї пам'яті привалила інформація. Борсаюсь, як у пісках.

— Читай менше газет, — каже дружина. — Або хоча б по діагоналі.

Але я звик читати газети. Інтернет втягує, так і будеш плавати у віртуалі. А газету раз-раз, і проглянеш. Це як у дитинстві калейдоскоп. Струснеш — і нова картинка. Струснеш — і нова. Тільки тепер картинки щораз страшніші.

Там катастрофа, там теракт, там вибух метану. Там військовий літак випадково знісся бомбою. Там якийсь маніяк перестріляв перехожих. Там спалахнула невідома інфекція. Там захопили в заручники автобус з дітьми. В Альпах зірвався гірський фунікулер. В Токіо секта перетруїла газом людей у метро. В Червонограді школярі перетоптали самі себе на сходах після фільму «Армагедон», — у голові не вкладається, це вже не хроніка подій, це документальний фільм жахів.

Сиділи колись за залізною завісою, ловили кожну вісточку зі світу, — інформація була нашою здобиччю. Тепер ми — здобич інформації. Що б де не сталося, всім віддає в плече. Літак у Каракасі розбився — урни з прахом привезли в Італію. Чхнув наш реактор — упало на скандинавські мохи. Підірвався на власній торпеді російський підводний атомний човен — увесь світ здригнувся. А що, як там є крилаті ракети?! Росія запевняє, що нема. Боронь Боже, бабахнуло б, був би ще той Армагедон.

І голови. Голови, голови, голови. Колись на плаху котилися — так то ж у часи великих смут. Козацькі голови на палях — так то ж у якому столітті! Француз